

MORTEN GJUL
af Marianne Gross
udgivet i akvarellen 4-2017

”Vær til stede”. Dette råd giver Morten Gjul eleverne ved indledning til sit kursus. Ud over at være en succesfuld kunstner, så er Morten Gjul også en efterstræbt kursusleder, og han er klar over, at kursUSDeltagerne ønsker at suge så meget viden til sig som muligt. I vore dage sker det ofte med et kamera i hånden. Men han synes at oplevelsen ødelægges, når den ses gennem et elektronisk filter. Magien opstår i entusiasmen og fordybelsen og han håber, han kan inspirere ved at være poetisk, direkte og spontant på samme tid. Morten Gjul er en modig akvarelmaler med stor sikkerhed og konstant lydhørhed undervejs overfor sit maleri, sit udstyr og sine farver.

Uanset om der er tale om et kursus eller hans egen maledag i atelieret, så vil han som regel starte med at sætte et stykke musik på afspilleren, som afspejler dagens stemning. Så laver han ”laborationer”: to farver, som afprøves mod hinanden i mindre felter med variationer i teknikker og motiver. Dette har han gjort hver dag i 15 år. Undervejs er han fuldstændig fokuseret. Selvom maleprocessen går forholdsvis hurtigt, kan sådan et ark ofte blive et kunstværk i sig selv. Mange forventer, at man skal lære sig alting ganske hurtigt, men Morten Gjul ønsker at vise kursisterne nytten af at blive ved med at øve sig og at eksperimentere. Selvom han har et stort talent, så er han blevet så uhyrlig dygtig til at håndtere akvarelmediet, fordi han har været ihærdig med at udforske teknikkerne. Teknikken er dog kun noget værd, når man har noget på hjerte og har en historie at fortælle, mener han.

Morten Gjul arbejder med en forholdsvis begrænset palet, som han kender til bunds, og det er sjældent at han introducerer nye farver. Han holder af de mørke, kolde farver mod det hvide papir og måske en lille smule kontrast såsom en light red eller en gul okker. Han har arbejdet med stort set de samme farver og den samme motivverden i mange år. Stadig føler han dog, at han kun er ved at skrabe toppen af isbjerget i forhold til udforskningen af sin kunst og af akvarelmediet.

I bund og grund er Morten Gjul en poetisk og tænksom sjæl. Han vil gerne berøre mennesker med sine billeder. Han tiltrækkes af det dystre, forladte og skumle, fordi det har så meget historie i sig. Han inspireres af mørke skyer, dårligt vejr, nedslidte huse og storslået natur. Ensomheden og melankolien, som berører sjælen, finder han langt mere interessant at gengive end solskin og fint vejr, hvilket bare giver ham lyst til at dase på stranden. Han er ikke en evig trist sjæl; han rummer hele spektret af følelser, men har erkendt, at han hellere vil skildre dramaet og mørket.

I Morten Gjuls motiver er rural forladthed et tilbagevendende tema. Ensomt beliggende små slidte huse i truende landskaber fortæller en historie, som han selv kan relatere sig til. Han er vokset op langt ude på landet i en bygd, der var så lille, at han var eneste elev i første klasse, det år han startede i skolen. Han prøver ikke at romantisere tiden og stede, men det er blevet en rød tråd igennem hans kunst, som det er en del af hans baggrund. Motiverne fra hans billeder er dog ikke konkrete, men opdigtede: en sum af alle forladte rønner, små veje, nedslidte broer osv, som han har oplevet gennem tiden og som nu er ved at forsvinde. Han maler ikke ude og han maler ikke efter motiver. Han ønsker at

dokumentere en tilstand og tidsånd, og så er han optaget af den vellykkede komposition og de grafiske elementer i billedet.

Visse af elementerne i hans motiver er blevet kendetegn, som går igen i mange af hans billeder: husene som nævnt ovenfor (forladte, slidte og gamle), raven som et symbol på overblik og tænkksomhed (jvf. Odins ravne i den nordiske mytologi), en fiskerbåd, høje slanke fyrretræer.

Som så mange andre følte han sig ikke sikker nok på at kunne leve af sin kunst i starten af sit arbejdsliv. Derfor blev han lærer, hvor han blandt almene fag også underviste i kunst og kunsthåndværk. Lærergerningen førte til andre jobs, hvor han desuden arbejdede med kulturadministration, internetudvikling og grafisk design. Han skylder en god ven stor tak for at introducere ham til akvarellens verden. Denne ven mente, at det måtte være lige noget for ham, og pludselig befandt han sig på et akvarelkursus med den legendariske svenske nestor Arne Isacsson. Som grøn og forudsætningsløs var han ikke intimideret af Arne Isacsson og hans ry. Han havde heller ikke malet så meget akvarel før, så han havde fået tillagt sig dårlige vaner - så han gjorde bare, hvad der blev sagt. Sådan følte han det, samtidig med at han var fuldstændig overvældet af de muligheder, der åbnede sig for ham i denne nye verden.

Arne Isacsson var vældig imponeret af sin nye elev. Morten Gjul mindes stadig med ydmyghed og ærefrygt, hvordan Arne Isacsson bemærkede, at "Morten, du kan nå så langt du vil indenfor akvarel". Senere kom Morten Gjul på andre kurser. Lars Holm lærte ham meget, men han blev også påvirket af den store norske akvarelmaler, Morten Paulsen, som tog ham under sine vinger. Morten Paulsen inviterede sin unge elev til at male med sig i Lofoten, og de to fandt et godt arbejdsfællesskab, hvor Morten Gjul naturligvis lærte en masse på meget kort tid. I det hele taget trives han godt i et samarbejde, selvom det at være kunstner kan være en ensom og egocentreret beskæftigelse. I løbet af de senere år har han udviklet et godt samarbejde med sin kæreste, Trude Berg, som også er kunstner. Hun assisterer ham med at håndtere de meget store arbejder, hun hjælper med at tilrettelægge og gennemføre kurser, hun er med til at planlægge udstillingsprojekter, og frem for alt er hun hans bedste og mest skarpe kritiker.

Inden for de rammer, som Morten Gjul har pålagt sig selv i forhold til teknikker, farver og øvrige materialer er han parat til at eksperimentere og bryde grænser. Han ved, at han vil fejle af og til, men det tør han godt give sig selv lov til. For tiden kredser hans arbejder om tre hovedkategorier eller stilarter: rene, meget enkle og disciplinerede billeder, klassiske lag-på-lag arbejder og endelig den type, som han kalder "off-road", hvor han kradser, skriver tekster, vasker af og laver aftryk. Her slår han sig mere løs og morer sig. Han føler, at han er undervejs stadig og er under konstant udvikling som kunstner. Han nyder livet og er taknemlig for hver dag og hver oplevelse i så høj grad, at han har gjort en sætning fra en sang af det islandske band Sigur Rós til sit motto: "Det bedste, Gud har skabt, er en ny dag".